

Hvørjum bíða vit eftir?

*“Vit fara ikki at vakna 19. september um morgunin, og hugsa um, tað, ið kundi verið.
Vit fara at vakna tann morgunin full av vónum og væntanum – til reiðar at byggja eina
nýggja tjóð við framgongd og rættvísi.*

*Eftir at hava arbeitt nærum eina fjóðrings øld fram móti hesum serstaka tíðspunkti – latið
okkum spyrja okkum sjálvi hesu einføldu spurningar:*

Um ikki vit, hvør ?

Um ikki nú, nær ?

Vit eru “fullveldis-ættarliðið” – og okkara tíð er nú.”

Soleiðis segði Alex Salmond, leiðari hjá tjóðveldisflokkinum í Skotlandi (SNP), herfyri.

Somu niðurstøðu komu føroyingar til í 1946 – tá føroyingar 14. september á fólkaatkvøðu
valdu at Føroyar skuldu gerast sjálvstøðugt land.

Ein avgerð, ið varð skúgva til viks, og tí bíða vit enn.

Hvat er meira náttúrligt enn at vilja klára seg sjálvan?

Hvussu ofta hava tit ikki fingið spurningin: Einar sjálvstøðugar Føroyar – hví tað ?

Hetta er tó ein spurningur, ið vendir øvugt. Tí vit eiga at seta okkum sjálvum spurningin:
Einar sjálvstøðugar Føroyar – hví ikki ?

Grundleggjandi stendur valið jú ímillum:

Vilt tú at onkur annar skal taka avgerðir fyri teg, ella vilt tú sjálv/ur taka avgerðirnar ?

Vilt tú, at onnur skulu taka avgerðir um, hvussu vit í Føroyum skulu liva og virka – ella vilt tú,
at vit sjálvi skulu taka hesar avgerðir ?

Vilt tú, at eitt parlament og ein stjórn í øðrum landi skulu ráða yvir Føroyum – ella vilt tú, at
tað Løgting og tað landsstýri, ið vit sjálvi velji skulu ráða ?

Eru svarini ikki greið ?

Erlendur Patursson segði so væl, at “í hjørtum okkara býr frælsi”, og sigast má, at í hjørtum
okkara býr svarið.

Lond kring allan heim velja frælsi

Tað er ikki uttan orsök, at nógv tey flestu fólkinum og londini kring allan heim hava valt at gerast sjálvstøðug lond og sjálvstøðugar tjóðir.

Síðan Sameindu Tjóðir (ST) varð stovnað við 51 sjálvstøðugum tjóðum, er talið farið upp í 193 sjálvstøðugar tjóðir. 142 sjálvstøðug lond eru lögð afturat – bara síðan 1945.

Onki av teimum londum, ið hava valt at gerast sjálvstøðug hava valt hetta frá aftur seinni – ikki eitt. Sigur hetta ikki nógv?

Nær sleppa føroyingar til orðanna aftur ?

Í Føroyum vóru vit á fólkaatkvøðu fyri júst 68 árum síðan. 14. september 1946. Úrslitið varð greitt. Fólkið valdi, at Føroyar skuldu gerast sjálvstøðugt land.

Tí savnast vit eisini í dag - og 14. september á hvørjum ári - fyri at minnst henda serstaka dag, og hesa søguligu avgerð.

Vit minnst eisini øll tey mongu fólkinum, ið lögdu lív og sál í, at virka fyri, at føroyingar skuldu velja eina framtíð sum frælst fólk í egnum landi – heldur enn fólk og land undir útlenskum ræði.

Eins og skotar fara at vakna til ein serstakan dag – eftir fólkaatkvøðuna í komandi viku – hugsa tær hvussu serstakt tað má hava verið, at vakna sum føroyingur 15. september 1946.

Føroyar frælsar umsíðir.

Einastandandi. Hetta má hava verið ein heilt ótrúlig løta – heilt tað tað gjørdist greitt, at hesin fólksins vilji ikki fór at verða settur í verk.

Tað má hava verið ein fullkomiliga óskiljandi støða at standa í. Og er hon líka óskiljandi tann dag í dag.

Ongin ivi er um, at líka síðan 1946 hava Føroyar ríkisrættarlíga bygt á eina grund, ið als ikki er grundað á fólkaræði – soleiðis at skilja, at grundin er ein onnur enn tann, ið fólkið hevur valt.

Hetta vilja vit og skulu vit broyta. Hetta fara vit at broyta.

Søguligar reimingar

Í Europa eru fleiri lond í gongd við somu broyting. Eina broyting, ið vil geva fólki og londum frælsi.

Frælsi til at skapa tað samfelag, ið fólk ið ynskir, og frælsi til at luttaka í altjóða samfelagnum á jøvnum fœti við alheims tjóðir.

Tey, sum í løtuni eru tættast við eina avgerð – eru Catalonia í Spania, har fólkkaatkvøða væntandi verður um, hvørt Catalonia skal gerast sjálvstøðugt land, nú 9. november í ár – um 56 dagar.

Og so sjálvandi í Skotlandi fara tey á fólkkaatkvøðu nú hósdegina.

Skotland tekur søguliga avgerð hósdegina

Henda hending í Skotlandi er ein søgulig stórhending – og hon hendir um bert 4 dagar.

Eftir fleiri hundað ár í ríkisfelagsskapi við Onglandi, kann Skotland aftur gerast sjálvstøðugt land. Hesuferð ikki við svøri ella vápnnum í hond, men við at seta ein einfaldan kross á ein pappírslepa.

Hugsið tykkum hvussu nógvar syrgiligar hendingar eru farnar fram, og hvussu nógv hava stríðst og latið lív fyri hesum sama máli gjøgnum tíðirnar ?

Helst stendur filmurin “Brave Heart” týðiliga í minninum hjá nógvum, ikki minst, tá frælsis-undangongumaðurin rópti “You can take our lifes – but you will never take our freedom”. Hetta var veruleikin tá.

Hósdegina er tað tíbetur bert ein krossur, ið krevst.

Men hetta hevur ikki gjørt stríðið millum JA og NEI síðuna minni hart.

Hesuferð eru tað tó grundgevingar fyri og ímóti í barðst verður við.

Valstríðið hevur á nógvar mátar mint nógv um tíðina 1998-2004 tá fullveldissamgongan ráddi.

Fíggarlig og peningalig viðurskifti hava fyllt nógv. Og støðugar hóttanir hava verið frá bretsku stjórnini um hóttafall og onki samstarv um Skotland gerst sjálvstøðugt. Í Skotlandi kalla tey hetta átak hjá bretsku stjórnini fyri “Project Fear”. Ræðu-projektið.

Hetta var eisini roynt av donsku stjórnini í Føroyum, tá fullveldissamgongan virkaði fyri einum sjálvstøðugum Føroyum. Roynt varð at ræða føroyingar til at siga nei til føroyskt fullveldi.

Munurin millum okkum og skotar er, at bretsku ræðu-átøkini hava virkað mótsat.

Tí meðan vit í Føroyum kunnu staðfesta, at ein av stóru samgonguflokkunum - Fólkaflokkurin – lat seg trýsta av donskum hóttanum, og valdi at bakka úr avtaluni í

samgonguni um, at fólkaatkvøða skuldi vera í Føroyum - fólkaatkvøðan varð enntá avlýst - so vísa veljarakanningar í Skotlandi at alsamt fleiri skotar velja fullveldi.

Hetta hevur verið eitt langt og drúgt valstríð. Nógv er sagt og gjørt. Hósdagin skal fólkið tala.

Veljarakanningar vísa, at tað stendur so at siga púra javnt millum tey, ið siga JA og tey, ið sig NEI, til fullveldi. Ein avgerandi og spennandi dagur stendur fyri framman.

Tað stendur tó púra greitt, at um valið var millum núverandi Skotland og eitt sjálvstøðugt Skotland, so hevði tað verið ein stórur meiriluti fyri fullveldi. Orsøkin til, at meirilutin er so tepur er, at nú fullveldi er sett á dagsskránnu, hevur stjórnin í London lovað skotum, at um bert tey siga nei til at gerast sjálvstøðug, so skal parlament teirra fáa fleiri málsøki at ráða yvir. Hetta hevur fingið nøkur at velja nei heldur enn ja – men hóast hetta, so hevur ja-síðan fingið munandi vind í seglini, og stendur nú í nøkrum veljarakanningum til at vinna valið.

Hetta hevur so aftur viðvirkað til, at stjórnin í London nærur er farin í panikk, og hevur sent eina røð av ráðharrum til Skotlands. Eisini hevur stjórnin nú í seinastu løtu bjóðað skotum enn fleiri heimildir og enn størri sjálvstýri, um skotar siga nei. Eitt nú skulu skotar fáa fleiri heimildir tá umræður skatt og avgjöld, útbúgving og sosialmál. Men hetta tykist alt at verða ein máti at mutra fólkið til at siga nei.

Einasta góða við hesum er, at uttan mun til um úrslitið gerst eitt JA ella Nei, so hevur skotska fólkið longu tryggjað sær munandi økt sjálvræði.

Men hesar hóttanirnar og mutranin frá ensku stjórnini átti at fingið fólk at sæð, hvussu sjálvsagt tað er, at tey taka ábyrgd av egnum landi.

Tí bert tá hava tey fullveldi, kunnu tey skipa landið og samstarva við onnur lond, sum tey ynskja.

Siga tey JA fáa tey allar samráðingarmøguleikar – eisini við bretska stjórnina. Siga tey NEI verður tað bretska stjórnin, ið stendur við øllum kortunum í hondini.

Í Edinburgh 18. september

Fari til Edinburgh saman við tingfólkum Tjóðveldis fyri at uppliva hesa søguligu dagar í Skotlandi.

Hetta verður ein ómetaliga stór hending, ið eg bæði vóni og vænti fer at enda við, at Skotland gerst sjálvstøðugt land.

Skotland er í allar mátar eitt ríkt land, ið til fullnar er klárt til, at gerast sjálvstøðugt land. Landið hevur ovurstórt tilfeingi í fólkinum, á sjógvi, landi og í undirgrundini. Eitt vælment

vælferðarsamfelag, og tá umræður fíggjarliga partin er landið enntá ríkari pr. íbúgva enn bæði Frankaríki, Týskland og Stórabretland.

Einasta forðingin fyri fullveldinum liggur í hóttaðum frá stjórnini í London, og ræðsluni fyri broyting hjá parti av fólkinum.

Eitt sjálvstøðugt Skotland letur nýggjar dyr upp

Eitt sjálvstøðugt Skotland fer eisini at vera til fyrimuns fyri okkum í Føroyum.

Høvuðsstaðurin verður tá ikki í London – sum í størstan mun hyggur mótvegis ES og USA – men í Edinburgh, sum í nógv størri mun enn London, vil hyggja eftir samstarvi norðureftir.

Skotska stjórnin hevur longu víst Norðurlandasráðnum stóran áhuga, og ivist eg onga løtu í, at Skotland fer at fáa munandi tættari samstarv við norðurlond eftir at landið gerst sjálvstøðugt.

Fyri føroyingar merkir hetta at nýggjar dyr lata seg upp – fyri vinnu, mentan, útbúgving og samstarv sum heild.

Føroyar gerast tá eisini í enn størri mun ein miðdepil í Norðuratlantshavi.

Vit í Føroyum millum ríkastu tjóðir í heiminum.

Eru ríkað við ovurstórum tilfeingi, sum í løtuni eru stórar mongdir av uppisjóvarfiski og sterk alivinna, ið saman við søguliga stórum byggivirksemi, eru við til at skapa hákonjunktur í samfelagnum.

Hava hartil eitt útbyggt vælferðarsamfelag, og fólk við vitan, royndum og førleikum.

Eru heldur ikki rakt hart av fíggjarkreppuni, og er búskapurin tí eisini væl fyri at taka móti nýggjum avbjóðingum.

Heldur ikki í Føroyum eru nakar umberingar fyri, at útseta málið um einar sjálvstøðugar Føroyar ár eftir ár.

Sjálvandi eiga vit at taka avgerð í hesum týðandi máli – einaferð enn - tí verandi ríkisrættarlaga “hvørki-støðan”, ið Føroyar eru í, er ein ótolandi fyribilsstøða, ið setur kílar í føroyska samfelagið. Kílar, ið vit eiga at fáa burtur, og bert fáast burtur við, at taka stigið, fremja eina fólkaatkvøðu og skipa Føroyar sum sjálvstøðugt land.

Samgongan velur sambandskós

Meðan rákið gongur móti, at alsamt fleiri fólk og lond gerast sjálvstøðu, so hevur núverandi leiðsla landsins tíverri valt at ganga beint ímóti streyminum. Hetta verður gjørt við at fremja ein meira víðgongdan sambandspolitikk nú enn nakrantíð:

Blokkurin er hækkaður

Landsbanki Føroya er avtikin

Búskapargrunnur Føroya er tømdur

Og ongin heimtøka av ábyrgd verður framd - sjálvt einasta heimtøkan av ábyrgd – útlendingaþekið – er nú slept.

Hesin politikkur hevur - saman við eini miðvísari undirgravan av álitinum á politisku skipanina – vent føroysku skútuni burtur av sjálvbjargniskós – men bert í løtuni.

Tí hetta er skjótt at broyta. Tað sóu vit í 1946, og tað sóu vit aftur í 1998 tá fullveldissamgongan stjórnaði landinum. Og tað kemur heilt skjótt aftur ein stjórn, ið beinanvegin fer at rætta kósina, so føroyska skútan aftur fer at seta kós móti einum sjálvstøðugum Føroyum.

Drívmegin kemur úr fólkinum

Tað skal tó ongin ivi vera um, at tað er í fólkinum, at viljin og styrkin til broyting fyrst og fremst er.

Um fólk ið vil broyting – so fer politiska skipanin altíð aftaná.

Tí skal tað vera mítt ynski, henda 14. september 2014, at hesir eru fólkafundir, ið eru kring landið 14. september árliga – verða víðkaðir til tjóðfundir, ið verða hildnir alt árið – ár eftir ár – til komið er á mál.

Hví ikki halda tjóðfundir ein ávísan dag, hvønn mánað, alt árið – á útvaldum støðum kring alt landið?

Øll vilja menning – ongin vil broyting

Eitt orðatak sigur: “øll vilja menning, men ongin vil broyting”. Hetta er ein tvístøða, ið ger, at hóast broyting skal til fyri at skapa menning, so vilja tað altíð verða nógv, ið ræðast broytingina, og tí velja bæði broyting og menning frá. Tá broytingin er framd, og menningin sæst í verki – ja, so er breiður meiriluti oftast fyri hesum.

So hevur verið í øllum teimum málum, har Føroyar og føroyingar hava vunnið sær størri rættindi – í málstríðnum, flaggstríðnum, stríðnum fyri at víðka fiskimarkið og at vinna ræðið yvir undirgrundini o.s.fr. Hetta eru allar broytingar og menning, sum stórt stríð var um, men sum vit í dag standa saman um.

So verður eisini tá vit skipa Føroyar sum sjálvstøðugt land.

Hvørjum bíða vit eftir? Hava vit ikki bíðað nóg leingi?

Eins og skotar seta sær fylgjandi spurningar, so eiga vit eisini at gera tað:

Um ikki vit – hvør ?

Um ikki nú – nær ?

Nú er nóg nógv sagt og skrivað.

Nú er nóg nógv lovað og bíðað.

Nú er tann stundin komin at lata hvønn einstakan føroying taka avgerð á fólkaatkvøðu – einaferð enn.

14. septemberhald í Klaksvík 2014

Kristina Háfoss

Løgtingskvinna fyri Tjóðveldi